

Отримано: 15.12.2022

Прорецензовано: 26.12.2022

Прийнято до друку: 28.12.2022

e-mail: irenas7217@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5093-9516>

Web of Science Researcher ID: Q-8134-2017

e-mail: oksananychko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9650-606X>

Web of Science Researcher ID: H-6424-2017

e-mail: tetianayurchyshyn@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3299-0486>

Web of Science Researcher ID: I-1885-2017

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-16(84)-132-137

Стецько І. І., Ничко О. Я., Юрчишин Т. В. До питання вивчення й аналізу сформованості загальнолюдських цінностей, зокрема альтруїзму у сучасній молоді, та виховного потенціалу на заняттях іноземної мови зі студентами-перекладачами. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острогор : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 16(84). С. 132–137.

УДК: 378.147+811.111 (07)

Стецько Ірина Іванівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій,
Західноукраїнський національний університет

Ничко Оксана Яромірівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій,
Західноукраїнський національний університет

Юрчишин Тетяна Василівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій,
Західноукраїнський національний університет

ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ Й АНАЛІЗУ СФОРМОВАНОСТІ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ, ЗОКРЕМА АЛЬТРУІЗМУ У СУЧАСНІЙ МОЛОДІ, ТА ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗІ СТУДЕНТАМИ-ПЕРЕКЛАДАЧАМИ

У дослідженні подано дефініцію терміна «альтруїзм», проаналізовано погляди провідних зарубіжних учених щодо проблеми сутності альтруїзму, моральних принципів та гендерної диференціації щодо ступеня виявлення альтруїзму, а також виклади сучасних українських дослідників щодо виховання у молодого покоління альтруїстичних якостей. У результаті проведеного опитування та порівняльного аналізу серед студентів-перекладачів та викладачів іноземної мов з'ясовано думку досліджуваніх категорій людей щодо означеної вище проблеми. Доведено наявність певного виховного потенціалу, закладеного у змісті автентичної навчально-методичної літератури із дисципліни «Іноземна мова». Обґрунтовано доцільність підбору ефективних форм і методів роботи на занятті іноземної мови, які б створювали сприятливі умови для формування морального потенціалу особистості.

Ключові слова: альтруїзм, виховання моральних цінностей, емпатія, гендерна диференціація, альтруїстично і егоїстично спрямована особистість, студенти-перекладачі, комунікативні завдання, автентичні матеріали, художня література, форми і методи роботи.

Iryna Stetsko,

Associate Professor, PhD in Pedagogics,
West Ukrainian National University, Department of Foreign Languages, Information and Communication Technologies

Oksana Nychko,

Associate Professor, PhD in Philology,
West Ukrainian National University, Department of Foreign Languages, Information, and Communication Technologies

Tetiana Yurchyshyn,

Associate Professor, PhD in Philology,
West Ukrainian National University, Department of Foreign Languages, Information, and Communication Technologies

THE STUDY OF THE FORMATION OF HUMAN VALUES, IN PARTICULAR ALTRUISM IN MODERN YOUTH AND EDUCATIONAL POTENTIAL IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO STUDENTS TRANSLATORS AND INTERPRETERS

The study gives a definition of the term ‘altruism’, analyses the views of leading foreign scientists on the essence of ‘altruism’, moral principles and gender differences as to the degree of ‘altruism’ as well as the statements of modern Ukrainian researchers regarding the education of altruistic qualities in youth. The result of the survey and comparative analysis show that the majority of students have a general idea about the term ‘altruism’, moreover, they also have a clear understanding of the prevalence of a certain type of personality and priority of moral values in modern society. The survey also proves a certain educational potential in the content of authentic text-books in teaching a foreign language to students translators and interpreters. In our opinion, the implementation of different forms and methods of teaching, the use of authentic audio, video and Internet materials in foreign language lessons taking into consideration the above mentioned problem will contribute to the effective process of educating altruistic qualities in youth.

Keywords: altruism, education of moral values, empathy, gender differences, altruistic personality, egoistic personality, communicative tasks, authentic materials, fiction, forms and methods of teaching.

Актуальність дослідження. Важливим завданням системи освіти, зокрема сучасного навчального закладу, є виховання гуманістично спрямованої особистості, її ціннісних орієнтирів. На наше глибоке переконання, ця проблема є однією із актуальних, оскільки пов'язана з переосмисленням ролі і значущості загальнолюдських цінностей і моральних якостей у сучасному соціумі.

Актуальність дослідження також зумовлена недостатньою розробленістю теоретико-методичних основ означеного питання у вітчизняній теорії та практиці, а також навчанням молоді в полікультурному середовищі, відкритістю суспільства і зростанням агресивності, нетерпимості, егоїзму в молодіжному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку питань виховання моральних цінностей та гуманістичної спрямованості особистості, зокрема альтруїзму здійснили психологи й соціологи (М. Гоффман, Д. Кемпбел, Р. Коген, А. Маслоу, К. Роджерс, та ін.), соціобіологи (У. Гамільтон, Г. Саймон, Г. Спенсер, Р. Трайверс) та інші науковці.

За останнє десятиліття цій проблемі присвячена значна кількість психологічних досліджень учених країн Заходу (Н. Айзенберг, Д. Бетсон, Ж. Говард, А. Іглі, Т. Сміт, Е. Собер та ін.).

Разом з цим, аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури дає змогу зробити висновок, що проблема виховання моральних цінностей нині потребує наукового вивчення, а необхідність її дослідження зумовлена як реаліями сучасного соціуму, так і процесами, що відбуваються в молодіжному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з визначеннями, поданими у словниках іншомовних слів, енциклопедичних виданнях, зарубіжних наукових та інтернет-джерелах, таких як “Американська енциклопедія” (The Encyclopedia Americana, 1957:462), “Словник польської мови” (Mały Słownik Języka Polskiego, 1995:11), “Словник Скрайбнера” (Scribner Dictionary, 1986:28) та інших, альтруїзм тлумачать як термін, для описання теорії поведінки, спрямованої на добродійну діяльність заради інших, як результат будь-якого морального вчинку; як безкорисливу турботу, відданість і піклування про благо інших і готовність жертвувати особистими інтересами заради інших.

Зокрема, на думку американських психологів і педагогів-гуманістів К. Роджерса і А. Маслоу, котрих вважають засновниками гуманістичної психології, центром вивчення особистості є завдання визначення ціннісних орієнтацій і сенсу життя.

Як суттєвий для дослідження слід виокремити погляд К. Роджерса щодо суті людини. У визначенні цього поняття він наголошує на такому важливому моменті: суть людини полягає в її здатності змінюватись. На думку вченого, людина є не такою, якою є, а такою, якою може стати; суть особи первісно позитивна та конструктивна, тому не потрібно в процесі розвитку задавати для неї якусь визначену форму, необхідно допомогти їй знайти в собі позитивні потенційні можливості і дати змогу їм розвинути.

Ідеал особистості, за теорією К. Роджерса, – самоактуалізована людина, яка є гуманною (піклується про інших, завжди готова їм допомагати); духовно розвинутою (духовні та моральні цінності переважають над матеріальними, спостерігається прагнення до духовного зв'язку з іншими людьми, відсутність потягу до збагачення, готовність робити самостійні моральні висновки); перебуває на високому рівні творчого зростання, вміє використовувати власний інтелектуальний потенціал і науково-технічні досягнення людства у гуманних цілях (Роджерс, 1997:266).

У свою чергу Л. Хаббард акцентував увагу на міжособистісному спілкуванні “вчитель-учень”, “викладач-студент”, що ґрунтується на принципах гуманізму і сприяє створенню сприятливого морально-психологічного мікроклімату. Зокрема, вчений виокремлював людські чесноти, які мають бути пріоритетними у життєдіяльності особистості: справедливість, чесність, доброта, любов, співчуття, розуміння, терпимість, дружелюбність, повага, ввічливість (Шевчук, 1998:77–78).

Ідею “взаємного альтруїзму” запропонував і розвинув гарвардський соціобіолог Р. Трайверс з метою пояснення альтруїстичної поведінки між особами, які не перебувають у родинних стосунках.

Науковець визначив три моделі групового відбору щодо альтруїзму: 1) альтруїст систематично ризикує собою заради інших членів популяції, в цьому разі “ген” альтруїзму приречений на витіснення; 2) альтруїст ризикує собою лише заради близьких родичів, за умови незначного ризику для себе і значних шансах на врятування людини; 3) альтруїст ризикує собою переважно заради інших альтруїстів або людей, здатних на взаємний вдячний альтруїзм. (Strong; Trivers, 1971: 35–55).

У свою чергу Д. Бетсон пропонує визначення такого поняття, як “чистий альтруїзм” – співчуття людині, яка потребує від нас вияву саме цього почуття, співпереживання з нею певної події чи безпосереднє сприйняття її емоцій тощо. Гіпотеза вченого “співчуття-альтруїзм” базується на припущенні, що ми, співчуючи людині, намагаємося допомагати їй винятково з альтруїстичних міркувань, тобто безкорисливо (Batson, 1991).

Соціолог А. Гоулднер стверджував, що загальним моральним кодом є норма взаємності: не потрібно завдавати шкоди, а слід допомагати тим, хто допомагає нам. Учений вважає, що ми “вкладаємо” свої зусилля в інших людей і очікуємо на дивіденди (Майєрс, 2000:595).

У цьому питанні важливим є також науковий підхід учених щодо переважання альтруїстичної поведінки та емпатії у таких категорій людей: релігійних і соціально-активних, які визнають свої обов'язки перед іншими та суспільством. У цих осіб спостерігаються висока кореляція альтруїстичної поведінки як з емпатією, так із альтруїстичними цінностями (Batson, 1991; Smith, 2003).

Проблемі гендерної диференціації щодо ступеня виявлення альтруїзму присвячена значна кількість експериментальних розробок у країнах Заходу. Згідно з даними емпіричних досліджень, проведених у США щодо теорії гендерних відмінностей у просоціальній поведінці, встановлено, що останні можуть впливати на добродійну діяльність, благодійництво. Так, дослідники визначили, що жінки і чоловіки по-різному виявляють добродійність. Окрім цього, науковці звертають увагу на той факт, що ці відмінності суттєво виявляються у філантропії (Batson, 1991; Eagley, 1995; Hamilton, 1964).

Про актуальність виховання гуманістично спрямованої особистості на засадах альтруїзму, формування гуманних взаємин у різних напрямках діяльності наголошують сучасні українські дослідники (Долженко, 2006; Желуденко, 2006; Пархоменко, 2007). За останній період питання виховання у молодого покоління альтруїстичних якостей дедалі частіше привертає увагу філософів, педагогів, психологів, соціологів. Це зумовлено насамперед перебудовою сучасної системи

виховання, занепокоєнням педагогічної громадськості, науковців і практиків негативними явищами в суспільстві, пов'язаними зі складними демократичними процесами в ньому та багатьма моральними проблемами.

З метою попереднього вивчення поставленої проблеми, ми провели опитування серед студентів-перекладачів (120 осіб) та викладачів (25 осіб) іноземної мови м. Тернополя. Опитування мало на меті: 1) з'ясувати думку досліджуваних категорій людей щодо означеної вище проблеми; 2) порівняти і проаналізувати відповіді опитаних.

Спершу, ми намагалися з'ясувати позицію респондентів стосовно поняття "альтруїзм". Аналіз даних засвідчив, що домінуюча більшість опитаних обізнані з суттю поняття "альтруїзм". Це, згідно опитування становить близько 77,2% від загальної кількості серед студентів-перекладачів та 95,4% серед викладачів відповідно. Інтерпретація анкетних даних свідчить про те, що відповіді диференціювалися в залежності від гендерної приналежності респондентів та вікової стратифікації.

Результати опитування дають змогу констатувати, що домінуюча частка студентів філологічного спрямування ототожнюють поняття "альтруїзм" із безкорисливою допомогою та бажанням допомогти іншим. Найменший відсоток респондентів у вибірці вказують на благодійність, співчуття, милосердя, добродійність, доброзичливість. Певний відсоток вважають, що ця категорія співвідноситься з егоїзмом та самолюбством.

Зазначимо, що значна частка викладачів іноземної мови пов'язують це поняття із безкорисливістю, бажанням допомогти іншим, здатністю жертвувати своїми інтересами заради інших, емпатією. Найменше корелюється ця категорія з такими якостями як: самовіддача, творення добра на благо іншим.

У процесі аналізу відповідей респондентів доходимо висновку, що загалом сучасна молодь має загальне уявлення про категорію "альтруїзм", оскільки тлумачення перелічені опитаними на відсотків 60% співпадають з тими, які зазначають провідні вчені та науковці. Проте деякий відсоток респондентів, невірно інтерпретують це поняття, оскільки пов'язує його з негативними якостями.

Наступні питання були пов'язані із можливістю з'ясувати думку респондентів щодо домінуючого типу особистості та альтруїстично-егоїстичних виявів у сучасному суспільстві.

З цією метою запропоновано кілька запитань, які дали змогу виявити бачення цієї проблеми респондентами. На запитання "Чи поділяєте Ви точку зору, що кожна людина за своєю натурою є певною мірою і альтруїстом, і егоїстом?" одержано такі результати: більшість опитаних, що становить 87,3% вибірки, погоджується з означеним твердженням, тоді як 4,3% – ні, а приблизно 8,4% не відповіли.

Дещо подібне запитання "Який тип особистості Ви вважаєте домінуючим у суспільстві: а) альтруїста чи б) егоїста?" дало змогу отримати більш об'єктивні дані. Результати анкетування підтвердили, що 48,7% респондентів вважають, що це егоїсти, і здебільшого аргументують думку тим, що в сучасному суспільстві більшість людей любить лише себе і дбає винятково про власний добробут; є дуже користолобною і меркантильною. Студенти-перекладачі переконані, що сучасна молодь не прагне розвивати у собі альтруїзм, оскільки вважають, що егоїстам менш складно жити у суспільстві. На противагу викладеним вище аргументам проаналізуємо інші точки зору респондентів на означену проблему. Так, 28,1% опитаних стверджують, що домінуючими є альтруїсти, а 7,4% переконані у рівнозначній їхній кількості; 3,2% зазначають, що жоден тип не домінує, а 12,6% узагалі не відповіли.

Узагальнивши варіанти відповіді, доходимо висновку, що у більшості респондентів сформована чітка позиція щодо превалювання певного типу особистості у суспільстві. Значна кількість опитаних, стверджує, що у суспільстві домінують люди, для яких характерні егоїстичні якості, а альтруїсти є нечисленними. Як студенти, так і викладачі переконані, що кожна особистість має егоїстичне й альтруїстичне начала, таким чином, кожен з нас водночас є і альтруїстом, і егоїстом. Домінування егоїстично спрямованої особистості у сучасному соціумі підтверджує також той факт, що більшість респондентів вказала на те, що людство керується винятково матеріалістичними цінностями.

У процесі дослідження також було з'ясовано думку студентів-перекладачів та викладачів щодо пріоритетності загальнолюдських цінностей у сучасному суспільстві з метою визначення моральних пріоритетів молодого покоління. Результати опитування дають змогу стверджувати, що серед загальнолюдських цінностей, які є найбільш важливими в житті молодого покоління, є доброта (26,3%), чесність (25,2%), щирість (13,2%), взаєморозуміння (9,4%), повага до інших (6,1%), доброзичливість (3,6%), справедливість (2,8%), порядність (2,3%). Отже, найбільший відсоток загальнолюдських цінностей, вказаних в опитуванні, становлять якості гуманістичного змісту. Проте, такі риси характеру особистості, як співчуття, милосердя, гуманність, турбота про інших, допомога старшим і молодшим за віком, чуйність, любов до ближнього, мають досить низький відсоток в анкетному опитуванні. Проаналізовані вище дані підтверджують, що альтруїзм і його складові не є визначальними якостями у переліку пріоритетних цінностей сучасного суспільства, оскільки мають низькі показники.

З метою вивчення життєвих орієнтирів і перспектив на майбутнє з'ясовано позицію респондентів щодо сенсу людського життя. Найбільший відсоток опитаних, а це 28%, вбачає сенс життя у вихованні дітей (студенти-перекладачі та 42,3 (викладачі), а 19,7% – у сім'ї та родині (студенти) і 37,6% (викладачі). Серед аргументів, відсоток яких у вибірці є дещо меншим, заслуговують на увагу такі: 13,7% (студенти) і 25,1% (викладачі) – щоб гідно прожити життя; 12,8% (студенти) і 15,9% (викладачі) – щоб допомагати іншим; 7,3% (студенти) і 6,8% (викладачі) – щоб насолоджуватися життям; 7,1% (студенти) і 5,9% (викладачі) – вбачають сенс життя в досягненні мети; 3,7% (студенти) і 8,5% (викладачі) – щоб зробити щось корисне для інших і суспільства. Менш значущими чинниками, які варто брати за орієнтир у житті, опитані вважають людяність; любов і повагу до ближнього; милосердя; добродійність; життя заради інших; щирість; взаєморозуміння; чесність; порядність; гуманні вчинки та ін. Проаналізувавши відповіді, зазначимо, що у більшості студентів-перекладачів сформовані виражені життєві перспективи, які мають ціннісне смислове навантаження. У процесі аналізу варіантів відповідей виявлено, що більшість студентів та викладачів вбачає суть людського буття в якостях і вчинках альтруїстично-егоїстичного спрямування (при цьому остання складова домінує). Таким чином, превалюють чинники, спрямовані на задоволення власного "я", і мають особистісно орієнтований характер.

У процесі аналізу з'ясовано також, що приблизно 85% респондентів наголошують на важливості виховання почуття милосердя у молодого покоління.

У процесі анкетного опитування простежено, наскільки сучасна молодь диференціює альтруїстичні якості серед інших (на прикладах літературних героїв). З цією метою запропоновано відповісти на запитання “Хто з героїв зарубіжної літератури є для Вас прикладом милосердя, альтруїзму?”.

У результаті аналізу відповідей виявлено, що значна частина опитаних (75,8%) визначилася з відповідями. Серед них 26,7% респондентів вважають, що альтруїстами можна вважати героїв творів У. Шекспіра (Ромео і Джульєтта; Гамлет); дійові особи твору Е.-М. Ремарк “Триумфальна арка” – 18,3%; близько 8,8% вказують Ш. Бронте (Джейн Ейр); 7,25% герої роману М. Мітчелл “Віднесені вітром”; 6,1% В. Скотта (Айвенго); 5,4% Дж. Роулінг (Дамблдор); 5,1% Дж. Свіфта (Гулливер); 3,9% Дж.-Р. Кіплінга (Мауглі); персонажі твору Б. Ферреро “Оповідки для душі – 2,7%. Респонденти також виокремили інших письменників та їхніх героїв, відсоток яких значно менший: Ш. Перро (Попелюшка); Робін Гуд з англійських народних балад; С. Екзюпері (Маленький принц); а також персонажі літературних творів Дж. Лондона; Ч. Діккенса; О. де Бальзака; Ж. Верна, Д. Дефо; А. Конан-Дойля, Е. По, Р. Бернса, Г.-Х. Андерсена.

Отримані показники дають змогу констатувати, про достатній рівень начитаності й обізнаності сучасної молоді з досліджуваною проблемою загальнолюдських цінностей, зокрема альтруїзму і спроможність визначити його характеристики у літературознавстві.

Підбивши підсумки опитування, доходимо висновку, що і студенти-перекладачі, і викладачі мають загальне уявлення про категорію “альтруїзм”, оскільки правильно диференціювали це поняття, а також, виявлено, що акцент у формуванні загальнолюдських цінностей у сучасному суспільстві здебільшого зроблено на моральних якостях, хоча стверджують про домінування егоїстично спрямованої особистості у сучасному соціумі.

Результати експериментальної роботи зі студентами-перекладачами дають змогу констатувати про певний виховний потенціал, закладений у змісті навчально-методичної літератури із дисципліни «Іноземна мова». Так, у процесі дослідження з’ясовано, що у базових підручниках із вищезазначеної дисципліни «High Note» для означеної категорії студентів передбачено такі теми (базова та варіативна частини) для усного та писемного мовлення:

- мій соціум, зовнішність людини, особливості характеру, способи висловлення емоцій та почуттів, глобальне громадянство та глобальне суспільство, генетична інженерія;
- нетворкінг і комунікації, способи вираження схвалення, заохочення, негативної оцінки тощо, форми спілкування, медіація і перемовини, особливості ведення дискусії, використання приватної бесіди як засіб підвищення ефективності комунікації (погода, екологія, політика, культура тощо);
- презентування ідей та проектів як можливість зайняти місце у соціумі, обговорення життєвих подій, журналістських доробків, інтернет публікацій;
- особисте комунікування як засіб передачі та отримання корисної інформації, дискусії та дебати щодо розвитку освіти, науки, соціальної та побутової сфери, сфера особистого спілкування та нетворкінг для вирішення проблем побутового та персонального характеру;
- пошук та перемовини щодо оренди та купівлі житла, вирішення проблем медичного характеру, непорозуміння у сфері послуг;
- професійна етика, етичні дилеми, соціальні та моральні дилеми, соціальна та гендерна толерантність, специфіка обговорення питань соціальної сфери;
- роль інновацій у професійній комунікації, комп’ютеризація і диджиталізація суспільства і бізнес-комунікування, особливості ведення дебатов та обговорення можливих опцій розвитку професійного та кар’єрного зростання, способи обговорення поразок та удач, ризику та шансів на успіх;
- подорожі, користування громадським транспортом, мотоциклетний спорт, реклама в індустрії туризму, дослідження космосу;
- специфіка спілкування для організації та здійснення ділових подорожей, мистецтво, культура, засоби масової інформації;
- професійні продажі, купівля, торгівля, шопогоїзм, перспективні бізнес-ідеї, бізнес-досвід: секрети ведення бізнесу з досвіду експертів;
- реклама і рекламна діяльність, переконувальна комунікація, правила і тактика ведення ділових переговорів, поведінкова економіка;
- їжа, кулінарні професії, фуд-стиліст: як мистецтво та робота, харчова промисловість, виробництво продуктів харчування у світі, ф’южн кухня, ресторани в стилі ф’южн, етнічна кухня;
- налагоджена робота, ефективне використання робочого часу, тайм-менеджмент, технологія підвищення ефективності використання часу, оптимізація робочого часу, особистий та командний тайм-менеджмент;
- мотиваційна сфера особистості, мотиваційні стратегії діяльності, принципи організації та проведення співбесіди, покоління Google (Generation G).
- здоровий спосіб життя, мова тіла, навички розуміння мови тіла, користь сміху для здоров’я, шумове забруднення: як шумове забруднення руйнує наше здоров’я, техніки для зняття стресу;
- творчий порив як основа життя, капсульний гардероб і як його зібрати, чи секонд-хенд-типовий спосіб заощадити на одязі;
- найвідоміші та найгеніальніші художники світу, емоції та наше здоров’я, кросвер і що це таке у фільмах та книгах;
- психологія натовпу та його поведінка, підлітковий бунт та способи його пережити, дрес-код – важлива частина корпоративної культури;
- як будувати високоефективні команди, рольовий розподіл у команді, типи ролей у команді та їх значення, проекти соціальної дії;
- неймовірні факти та речі, CGI графіка, тривимірна графіка для кіно, комп’ютерні спецефекти у фільмах;
- відстеження НЛО, позаземне життя, фотографія як засіб самовираження митця, аматорські гуртки;
- кар’єрний ріст, управління життєвим балансом: колесо життєвого балансу, досвід успішних кар’єристів;

– професійна кар’єра особистості у сучасних умовах, навички та стилі лідерства, вплив школи на формування особистості, розвиток навичок майбутнього, робота за кордоном: досвід і труднощі.

Вивчення і детальний аналіз джерел дав змогу виявити такі закономірності:

1) компоненти категорії “альтруїзм” використовують лише у 40,9% усіх вищеперелічених темах в автентичній літературі, а саме базовому рівневому підручнику («High Note»), який використовується студентами-перекладачами на заняттях іноземної мови.

2) найвищі показники щодо висвітлення досліджуваної категорії характерні для таких тем: мій соціум, особливості характеру, способи висловлення емоцій та почуттів; професійна кар’єра особистості у сучасних умовах, навички та стилі лідерства; психологія натовпу та його поведінка, підлітковий бунт та способи його пережити; професійна етика, етичні дилеми, соціальні та моральні дилеми, соціальна та гендерна толерантність, специфіка обговорення питань соціальної сфери;

3) найчастіше у текстах і комунікативних завданнях у підручнику використовують такі компоненти досліджуваної категорії, як любов до ближнього, допомога іншим, співчуття, емпатія, толерантність, милосердя, благодійність;

4) серед виокремлених складових найменш поширеною в означеній літературі є така тематика: допомога соціально незахищеним верствам населення, ввічливість, щирість, турбота про інших, дружельюність, підтримка.

Отже, з огляду на викладені вище положення зазначимо, що категорія “альтруїзм” та її складові лише частково висвітлені в автентичних матеріалах, зокрема базовому підручнику, який використовується на заняттях іноземної мови зі студентами-перекладачами. Зауважимо, що для значної кількості тем характерним є повна їхня відсутність.

Оскільки узагальнення отриманих даних дає змогу констатувати про недостатнє відображення цього поняття, у навчально-методичних автентичних матеріалах, постає питання про підбір ефективних форм і методів роботи на заняттях іноземної мови, які б створювали сприятливі умови для формування морального потенціалу особистості.

Одним із вагомих чинників виховання альтруїстично-спрямованої особистості, на нашу думку, є художня література. У цьому аспекті, варто зосередити увагу на підборі тематики художніх автентичних творів, для домашнього читання, які б сприяли вихованню бажаних характеристик та якостей особистості. Через призму сприйняття художніх автентичних текстів студенти мають змогу виокремити тих героїв, з яких слід брати приклад, оскільки їхня учинкова діяльність може бути дороговказом у житті. Окрім цього, на увагу заслуговують уроки-дискусії, де обговорюють проблеми, порушені в художніх творах, і це, в свою чергу, сприятиме утвердженню моральних поглядів і переконань, формуванню життєвої позиції молоді. Таким чином, вивчення високих взірців світової культури, усвідомлення основних загальнолюдських цінностей і норм поведінки, морального ідеалу створюють основу для формування ціннісних орієнтацій особистості.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Узагальнивши результати здійсненого аналізу, можна зробити такий висновок:

– окрім базової навчально-методичної літератури, передбаченої навчальною програмою для студентів-перекладачів, слід добирати й іншу додаткову літературу, інтернет джерела та розширювати тематику усного та писемного мовлення, яка б сприяла формуванню позитивних якостей особистості, базувалася на засадах альтруїзму;

– наповнювати зміст занять з іноземної мови текстовим матеріалом і комунікативними завданнями, спрямованими на культивування та виховання гуманістично, зокрема альтруїстично спрямованої персоналії;

– на заняттях з іноземної мови використовувати аудіо-, відео- та інтернетпродукцію, унаочнення та роздаткові матеріали, в яких висвітлювалися б проблеми моралі, ціннісних орієнтацій, загальнолюдських пріоритетів тощо.

Результати проведеного опитування діють підстави стверджувати про необхідність імплементації автентичних матеріалів морального змісту, які б вміщали проблематику загальнолюдських цінностей у навчально-виховний процес студентів-перекладачів на заняттях іноземної мови.

На нашу думку, впровадження у традиційну систему навчання студентів-перекладачів вищеперелічених аспектів, а саме врахування означеної проблематики у процесі добору навчально-методичного забезпечення студентів-перекладачів, використання аудіо-, відео- та інтернетпродукції на заняттях іноземної мови, імплементація різних форм та методів роботи сприятиме підвищенню зацікавленості студентів до означеної проблематики та уможливить ефективний процес виховання альтруїзму в юного покоління.

Дослідження проблематики сформованості загальнолюдських якостей, зокрема альтруїзму у сучасної молоді (на прикладі студентів-перекладачів) дають змогу констатувати, що означена проблема потребує подальших наукових розвідок як у теоретичному, так і практичному аспектах, а отриманні у ході дослідження результати окреслюють перспективи для нових розробок в означеному напрямку.

Література:

1. Batson Daniel C. The Altruism Question / Lawrence Erlbaum Associates Publishers. New Jersey, 1991. 257 p.
2. Campbell D. T. On the Genetics of Altruism and Counter-Hedonic Components in Human Culture. *Journal of Special Issues*. 1978. V. 28. 24 p.
3. Cohen R. Altruism: Human Control or What? *Journal of Social Issues*. 1972. Vol. 28. P. 28.
4. Eagley A. H. The Science and Politics of Comparing Women and Men. *American Psychologist*. 1995. P. 145–158.
5. Eisenberg N. Empathy-related emotional responses, altruism, and their socialization. *Visions of compassion : Western scientists and Tibetan Buddhists examine human nature* / eds. R. J. Davidson, A. Harrington. London, 2002. P. 131–164.
6. The Encyclopedia Americana. The International Reference Work : complete in Thirty Volumes. Vol. 1. / Americana Corporation. New York ; Chicago ; Washington, 1957. 723 p.
7. The Evolution of Altruism by Erick Strong. URL: http://www.evolution.com/articles/gensim_01.html.
8. Hamilton W. D. The Genetic Evolution of Social Behavior. *Journal of Theoretical Biology*. 1964. Vol. 7. P. 1–16.
9. Hoffman M. L. “Altruism a part of human nature?” *Journal of Personality and Social Psychology*. 1981. V. 40. 121 p.
10. Howard J. A., Piliavin J. A. Altruism. *Encyclopedia of Sociology* / edit. by Edgar F. Borgatta. 2 ed. In five volumes. Vol. 1. New York : Macmillan, 2000. 1220 p.
11. Mały Słownik Języka Polskiego / redakcja tomu: Elżbieta Sobol. [S. l. : s. n.], 1995. 1181 s.
12. Simon H. A. A Mechanism for Social Selection and Successful Altruism. *Science*. 1990. Vol. 250. P. 1665–1668.
13. Scribner Dictionary / ed. by W. D. Halsey. [S. l.] : Scribner Educational Publishers, 1986. 1190 p.

14. Sober E., Wilson D. S. Unto others: The evolution and psychology of unselfish behavior. [S. l.] : Harvard University Press, 1998. 416 p.
15. Smith T.W. Altruism in Contemporary America. *A report from the National Altruism Study*. National Opinion Research Center. University of Chicago, 2003. July 25.
16. Trivers R. L. The Evolution of Reciprocal Altruism. *The Quarterly Review of Biology*. 1971. P. 35–55.
17. Долженко В. О. Виховання духовних цінностей у студентської молоді в полікультурному просторі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 “Теорія і методика виховання”. Луганськ, 2006. 20 с.
18. Желуденко М. О. Цінності освіти і виховання у педагогічних системах Німеччини та України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки”. К., 2006. 20 с.
19. Майерс Д. Социальная психология : пер.с англ. СПб : Питер, 2000. 688 с.
20. Пархоменко О. М. До питання оновлення парадигми виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка. *Педагогіка і психологія*. 2007. № 1–2. С. 28–33.
21. Роджерс К. Становление человека. М. : Мысль, 1997. 209 с.
22. Шевчук І. Гуманістичні ідеї у працях американських учених. *Рідна школа*. 1998. № 11. С. 77–78.

References:

1. Batson Daniel C. The Altruism Question / Lawrence Erlbaum Associates Publishers. New Jersey, 1991. 257 p.
2. Campbell D. T. On the Genetics of Altruism and Counter-Hedonic Components in Human Culture. *Journal of Special Issues*. 1978. V. 28. 24 p.
3. Cohen R. Altruism: Human Control or What? *Journal of Social Issues*. 1972. Vol. 28. P. 28.
4. Eagley A. H. The Science and Politics of Comparing Women and Men. *American Psychologist*. 1995. P. 145–158.
5. Eisenberg N. Empathy-related emotional responses, altruism, and their socialization. *Visions of compassion : Western scientists and Tibetan Buddhists examine human nature* / eds. R. J. Davidson, A. Harrington. London, 2002. P. 131–164.
6. The Encyclopedia Americana. The International Reference Work : complete in Thirty Volumes. Vol. 1. / Americana Corporation. New York ; Chicago ; Washington, 1957. 723 p.
7. The Evolution of Altruism by Erick Strong. URL: <http://www.evolution.com/articles/gensim01.html>.
8. Hamilton W. D. The Genetic Evolution of Social Behavior. *Journal of Theoretical Biology*. 1964. Vol. 7. P. 1–16.
9. Hoffman M. L. “Altruism a part of human nature?”. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1981. V. 40. 121 p.
10. Howard J. A., Judith A. Altruism. *Encyclopedia of Sociology* / edit. by Edgar F. Borgatta. 2 ed. In five volumes. Vol. 1. New York : Macmillan, 2000. 1220 p.
11. Mały Słownik Języka Polskiego / redakcja tomu: Elzbieta Sobol. [S. l. : s. n.], 1995. 1181 s.
12. Simon H. A. A Mechanism for Social Selection and Successful Altruism. *Science*. 1990. Vol. 250. P.1665–1668.
13. Scribner Dictionary / edited by W. D. Halsey. [S. l.] : Scribner Educational Publishers, 1986. 1190 p.
14. Sober E., Wilson D. S. Unto others: The evolution and psychology of unselfish behavior. [S. l.] : Harvard University Press, 1998. 416 p.
15. Smith T.W. Altruism in Contemporary America. A report from the National Altruism Study. *National Opinion Research Center*. University of Chicago, 2003. July 25.
16. Trivers R. L. The Evolution of Reciprocal Altruism. *The Quarterly Review of Biology*. 1971. P. 35–55.
17. Dolzhenko V. O. Vychovannia dukhovnykh tsinnosti u studentskoi molodi v polikulturnomu prostori : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.07 “Teoriia i metodyka vykhovannia”. Luhansk, 2006. 20s. // Dolzhenko V. O. Education of spiritual values in student youth in a multicultural space: thesis for PhD in Pedagogics : spec. 13.00.07 “Theory and methods of education”. Luhansk, 2006. 20 p.
18. Zheludenko M. O. Tsinnosti osvity i vykhovannia u pedahohichnykh systemakh Nimechchyny ta Ukrainy : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.01 “Zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky”. K., 2006. 20 s. // Zheludenko M. O. Values of education and upbringing in the pedagogical systems of Germany and Ukraine: thesis for PhD in Pedagogics.: spec.13.00.01 “General pedagogy and history of pedagogy”. K., 2006. 20 p.
19. Maiers D. Sotsyalnaia psikhohohyia : per.s anhl. SPB : Pyter, 2000. 688s. // Myers D. Social psychology: translated into English. St. Petersburg: Peter, 2000. 688 p.
20. Parkhomenko O. M. Do pytannia onovlennia paradyhmy vykhovannia humanistychno spriamovanoi osobystosti pidlitka. *Pedahohika i psykholohiia*. 2007. № 1–2. S. 28–33. // Parkhomenko O. M. To the question of updating the paradigm of humanistically oriented adolescent personality education. *Pedagogy and psychology*. 2007. No. 1–2. P. 28–33
21. Rodzhers K. Stanovlenye cheloveka. M. : Mysl, 1997. 209 s.// Rogers K. Personality formation. M.: Mysl, 1997. 209 p.
22. Shevchuk I. Humanistychni ideї u pratsiakh amerykanskykh uchenykh. *Ridna shkola*. 1998. № 11. S. 77–78. // Shevchuk I. Humanistic ideas in the works of American scientists. *Native school*. 1998. No. 11. P. 77–78.